

קוֹנְטֵרַס

הַצְלָחָה בַּחֲנוּךְ

יְבָאָר עֲצוֹת קְלוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים
בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהִירָאָה וְאֲמוּנָה טְהוֹרָה, וְיִסְבִּיר אֶת
גְּדֹל הָאֲחֻרִיּוֹת שֶׁישׁ לְמַחֲנֶךְ בְּעַתִּים הַלָּלוּ.

בְּנוֹי וּמִיָּסֵד עַל-פִּי דְבָרֵי

רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן
בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וְעַל-פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹר נַפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רַז לֹא אָנִיס לִיה

רַבֵּי נֶתָן מְבַרְסֵלָב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וּמִשְׁלַב בְּפִסְוֵקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאמְרֵי

חֻכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֹהַר הַקְּדוֹשׁ

הוֹבָא לְדְפוּס עַל-יְדֵי

חֲסִידֵי בְרֵסֵלָב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר : בְּעֵתִים הִלְלוּ אָדָם צָרִיךְ
לְמַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ בְּעֵבֹר חֲנוּף הַיְלָדִים, וְעַקֵּר
הַהֲצִלָּה בְּחֲנוּף הַיְלָדִים הוּא קֹדֶם לְחֲנוּף אֶת
עֲצָמוֹ, לֹא יִתְכַן שְׁהַהוֹרִים יָרִיבוּ בִּינֵיהֶם אוֹ
יִנְבְּלוּ אֶת פִּיהֶם, וַיִּקְלְלוּ זֶה אֶת זֶה, אוֹ יַעֲשׂוּ
עוֹל אוֹ יִגְנְבוּ אוֹ יִדְבְּרוּ לְשׁוֹן־הָרַע, רְכִילוֹת
וְלִיצָנוֹת וְכוּ', וְאַחֲר־כֵּן יִבְקְשׁוּ מִהַיְלָדִים
שֶׁהֵם יִתְנַהֲגוּ טוֹב. וְלִכֵּן הַהֲצִלָּה בְּחֲנוּף
קֹדֶם לְחֲנוּף אֶת עֲצָמוֹ, וְאִזּוֹ נִכּוֹן לְבוֹ יִהְיֶה
בְּטוֹחַ, שְׂיִהְיוּ לוֹ יְלָדִים טוֹבִים.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תתד)

קוֹנְטָרַס

הַצְלָחָה בַּחֲנוּךְ

חֲנוּךְ הַיְלָדִים הוּא מְהַעְבֻּדוֹת הַקְּשׁוֹת וְהַקְּדוּשׁוֹת
בְּיִתְרָא בִּיְהוּדֵי, וּמִי שְׂרוּצָה לְחַגֵּר מְתַנָּיו לְהִיּוֹת מְחַנֵּךְ
אוּ מְחַנֵּכֶת לִילְדִים, עָלָיו לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסְּבָלָנוּת
יּוֹצֵאת מִן הַכָּלָל; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים לֹא
מִדַּת הַסְּבָלָנוּת, וְהִיא הַיְסוּד וְהַעֲקָר בַּחֲנוּךְ. הַמְּחַנֵּךְ
וְהַמְּחַנֵּכֶת צְרִיכִים סְבָלָנוּת שֶׁל בְּרוּזָל. וְאִם שְׂטוּעֵנִים,
שְׁגָם הֵם בְּשׂוֹר וְדָם, וְאִינָם עֲשׂוּיִים מִפְּלָדָה, וִיכּוּלִים
לְהוֹצִיאָם מִכְּלִיָּהֶם, אֵין זֶה תְּרוּץ כָּלָל, כִּי מִי שְׂחוּגֵר
מְתַנָּיו לְהִיּוֹת מְחַנֵּךְ, עָלָיו לְזַכֵּר הַיְטֵב, שְׂיֵשׁ לוֹ כָּאֵן עֶסֶק
עִם יְלָדִים, שֶׁהֵם לְפָחוֹת עֲשָׂר אוּ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אוּ
עֶשְׂרִים שָׁנָה צְעִירִים מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁהַמְּחַנֵּכִים מְבַגְּרִים יוֹתֵר,
עֲלֵיהֶם לְדַעַת שְׂעֵם יְלָדִים צְרִיכִים אֲרִיכוֹת אֲפִים לְאֵין
שְׂעוֹר, וּבְלִי זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהִתְחִיל לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים.
כִּי סוּף כָּל סוּף יְלָדִים בְּטֵבַעַם הַבְּרִיאָה שֶׁהֵם קוֹפְצִים
וְצוּהָלִים, רוֹקְדִים וּמְתַקוּטְטִים, וּפְעָמִים אִם מְתַחְצָפִים,
וְאִם הַמְּחַנֵּךְ אוּ הַמְּחַנֵּכֶת מְאַבְדִים אֶת סְבָלָנוּתָם,

הילדים תכף-ומיד קולטים את נקדת חלשתם, ואי אפשר להשתלט עליהם. לזאת הדבר הראשון בחנוך — מדת הסבלנות. להראות לפנייהם קור רוח, לומר את אשר יש לומר, לבקש את אשר צריכים לבקש, להודיע את אשר רוצים להודיע, ותו לא. לא לחזור בהם ולא להתחרט מדבריהם, כי ברגע שחוזרים בהם מאמירתם, זה כבר מורה לילדים את נקדת התרפה אצל מחנכם, ומתחילים להבין שיש באיזשהו מקום דרך לנצח את המלמד או את המורה. לזאת מי שחוגר מתניו להיות מחנך או מחנכת, עליו לקבל בהחלטה גמורה בינו לבין עצמו — מה רצונו היום מהילדים, ומה חפץ לדרש מהם, ועל אילו נקודות לעבוד עמם, ויכתב לעצמו קו מסים, אשר על-פיו חפץ להנהיגם. ואחר-כך כשיכנס לכיתה, יבצע את הדבר כפוף להחלטתו, באפן חד משמעי, בקור רוח ובסבלנות גדולה מאד, ולהראותם שבפיתה המחנך או המחנכת הם בעלי-הבית. וכאשר יחושו הילדים הרגש זה, אזי הפתה תהיה קלה מאד בחנוך, ויוכלו לחנכם ולנהלם כפי רצון המחנך. העקר להיות סבלן גדול, כי בלי סבלנות אי אפשר לחנך בשום אפן ילדים, ברגע שמאבדים את העשתונות, כבר הפסידו המחנכים במערכה. כי די רק בתלמיד או בתלמידה אחת שיקלטו את נקדת התרפה אצל המחנכים, וכבר יהפכו את כל

הצִלְחָה בַּחֲנוּךְ

צא

הַפֶּתַח עַל פִּיהָ. לְזֹאת, הַמְחַנְכִים צָרִיכִים אַרְיכוֹת אַפִּים גְּדוֹלָה, וּבִלְעֲדֵיהָ אֵי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת מְחַנְכִים. וְאִם שָׁנָה נִרְאָה קָשָׁה מְאֹד לְהַשִּׁיג מִדָּה זֹה, אֲבָל הַהֲרָגֵל נַעֲשֶׂה טִבֵּעַ שְׁנִי. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מו.): לְעוֹלָם תִּהְיֶה שְׂמֵאל דְּרוּחָה וְיָמִין מְקַרְבָּת. מִחַד גִּיסָא — אֵין צָרִיכִים לִהְיוֹת קְרוֹבִים לַתְּלַמִּידִים, וְעַלֵּיהֶם לְהַרְגִישׁ רַחוּק מָה, כְּמֵאֲמָרָם ו"ל (פְּתוּבוֹת קג.): זֶרֶק מָרָה בַּתְּלַמִּידִים; אֲבָל מֵאִדָּךְ גִּיסָא — יֵשׁ לְקָרְבָם מְאֹד, וְלִזְכוֹר הֵיטֵב מֵאֲמָרָם ו"ל (עֵינֵי סְנֵהֲרִין צט): כָּל הַמְּלַמֵּד אֶת בֶּן חֲבֵרוֹ תוֹרָה, מַעֲלֶה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִלוֹ יִלְדוּ; נִמְצָא, שְׂאֵלוֹ יִלְדוּ מִמֶּשׁ. וְזֶה כָּלֵל גְּדוֹל בַּחֲנוּךְ — כְּשֶׁמְחַנְכִים פֶּתָה, יֵשׁ לִידַע שְׁכָל הַתְּלַמִּידִים הֵם יִלְדִי, וְכִיצַד הָיִיתִי מִתְנַהֵג לוֹ הָיוּ יִלְדִי? הָאֵם הָיִיתִי מְסַלֵּק יֶלֶד אוֹ יִלְדָה?! הָיִיתִי שׁוֹלְחֵם לְבֵיתָם?! לֹא וְלֹא! כִּי מָה אַעֲשֶׂה עִמָּהֶם בְּבֵית? הֲלֹא אֶפְקִיד אֶת הָעַל עַל אִמָּם! וְכִי צָרִיכִים לְקַחַת בַּחֲשָׁבוֹן פֶּתָה שְׁלֵמָה, אִם שְׂאֵין הַנְּדוֹן דּוֹמָה לְרֵאָהָה, כִּי סוּף כָּל סוּף הַיִּלְדִים שְׁלִי הֵרִי הֵם שְׁלִי, וְזוֹ אַחֲרֵיוֹתִי, וְעַלֵי לַחֲיוֹת עִמָּהֶם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת בִּימָמָה, וְתַלְמִידֵי סוּף כָּל סוּף אַחַר חֲצֵי יוֹם אוֹ שְׁנֵי שְׁלִישׁ מֵהַיּוֹם שָׁבִים לְבֵיתָם, עִם כָּל זֹאת עֲקֹר גְּדוֹל בַּחֲנוּךְ — לְחַנֵּךְ אֶת הַיִּלְדִים בְּאַפְּן כְּזֶה, כְּאִלוֹ הֵם יִלְדִי. וְאִם הַמְּחַנֵּךְ אוֹ הַמְּחַנְכֵת יַחְנִכוּ אֶת הַתְּלַמִּידִים בַּתְּחוּשָׁה כְּזוֹ כְּאִלוֹ יִלְדֵיהֶם הֵם, וּבְדִיוֹק מָה

שְׂרוּצִים מִיִּלְדֵיהֶם רוּצִים מִתְלַמְדֵיהֶם, אֲזִי כָּל עֲבוֹדַת
 הַחֲנוּךְ תִּעָבֵר בְּנֶקֶל, וְהַתּוֹצְאוֹת תִּגְבְּהוּ פְרוֹת. כְּמֵאמְרָם
 ו"ל (סנהדרין קה:): בְּכָל אָדָם מִתְקַנָּא חוּץ מִבְּנוֹ וְתַלְמִידוֹ;
 לְאָדָם יֵשׁ קִנְיָה עַל כָּל אֶחָד, מִלְּבַד הַבֵּן וְהַתְּלָמִיד שְׁלוֹ;
 הָאֵב רוּצָה לְרֵאוֹת אֶצֶל בְּנוֹ אֶת הַכִּי טוֹב, וְחִפְץ לְחִזּוֹת
 בְּהַצְלַחַת בְּנוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמְּנוֹ בְּעֶצְמוֹ. צְדִיק אֱמֶת, רַבִּי
 אֱמֶת, רוּצָה לְרֵאוֹת שְׁתַּלְמִידוֹ יִצְלִיחַ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמְּנוֹ;
 כִּי הוּא מְסוּר לְתַלְמִידוֹ, וְרוּצָה לְרֵאוֹת בְּהַצְלַחְתָּם. אֲבָא
 מְסוּר לְבְנָיו, וְרוּצָה לְרֵאוֹת בְּתַפְאֲרָתָם וּבְהַצְלַחְתָּם. וְאִף
 שֶׁהַבָּנִים מְצִיָּקִים לוֹ וְיורְדִים לְחַיָּיו, מְצַעְרִים אוֹתוֹ
 וְשׂוֹפְכִים דָּמוֹ, אֵינן לוֹ בְּרִיָּה — אֵלּוֹ הֵם יִלְדָיו. הַצְדִּיק
 הָאֱמֶת, הַרַבִּי הָאֱמֶת — פְּעָמִים תַּלְמִידוֹ פּוֹרְקִים עָלָיו,
 וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דְּבַר אָסוּר, וְכוֹאֵב לוֹ מְאֹד: "הֲלֹא
 מְסַרְתִּי נַפְשִׁי בְּשִׁבְלֵכֶם, וְרָאוּ מָה אַתֶּם עוֹשִׂים לִי?!"
 וּמְצַטְעֵר הַצְדִּיק מְאֹד. עִם כָּל זֹאת מִתְחַזֵּק בְּזֶה, אֲשֶׁר
 סוּף כָּל סוּף זָכָה אֶת הַתְּלַמִּידִים עִם לְמוֹד הַתּוֹרָה, עִם
 קִיּוּם הַמְצוּוֹת, וְהוֹצִיא אוֹתָם מִהַבּוֹץ שֶׁשָּׂבְעוּ בוֹ,
 וּמֵהַמְצוּדָה רָעָה שֶׁנִּלְכְּדוּ בְּתוֹכָהּ, וְהַעֲלָה אוֹתָם לְמַדְרַגָּה
 שְׂאוּחָזִים הֵיכָן שְׂאוּחָזִים, וְחוֹשֵׁב לְעֶצְמוֹ: "מָה אֲכַפֵּת
 לִי, שֶׁעַתָּה מְדַבְּרִים עָלַי, אֲנִי אֶת שְׁלִי עָשִׂיתִי. מַעַתָּה
 הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ הָאֱמֶת, שֶׁרְצִיתִי רַק אֶת הַטוֹב
 שְׁלָהֶם, וּמְסַרְתִּי נַפְשִׁי בְּעִבּוּרָם, וְעַתָּה אִם הֵם בּוֹעֲטִים
 בִּי — זֶה בְּעֵצְתָם, כִּי אֲנִי אֶת תְּפִקִּידִי בְּצַעֲתִי, וּמְסַרְתִּי

עצמי בלב ונפש". אם המחנוך והמחנכת הולכים בגישה זו אל התלמידים, ויודעים מה התכלית של ההורים שהולידו בנים ובנות? מה התכלית של רב ללמד עם בני קהלה? מה התכלית של מלמד ללמד עם התלמידים? מורה — ללמד עם התלמידות? תכלית אחת ישנה להורים כמו לרב וכמו למלמד ולמורה — להמשיך את המסורת שקבלנו מאבותינו ומאבות אבותינו מדור דור, להמשיך את שרשרת היהדות המסורה לנו מפני רבותינו מדור דור עד משה רבנו, אשר קבל תורה מסיני מפני הקדוש-ברוך-הוא. אם ההורים והמחנכים והמחנכות יודעים את חשיבותם, ובעבור מה נשלחו לזה העולם, ומה תפקידם פה, ומה פועלים, כבר ילך להם הכל באפן אחר לגמרי. להיות אב ואם אין זה קל, חושבים שמתחננים ומביאים ילדים ותו לא. אך לא כן הוא, כי גם בעלי-חיים מביאים ילדים, אך לא זו התכלית — שיגדלו כחיות היער, אלא עקר התכלית — לחנכם, שגם-כן ילכו באותה דרך שהתוו לנו, יקבלו אותו חנוך שאנו חנכנו, להשריש בילדים אותה אמונה פשוטה שהחדירו בנו. כשאב ואם ידעו מה תפקידם בחנוך הילדים, שצריכים לחנכם למדות טובות, שיתנהגו בדרך ארץ, שלא יהיו עזי פנים וחסופים, שיקימו את מצוותיו יתברך, ויאהבו את הקדוש-ברוך-הוא ויפחדו ממנו, וכל שאיפת

ההורים תהיה רק איך לחנך את הילדים לאמונה, שיאמינו בהקדוש-ברוך-הוא, שהוא פה אתנו, עמנו ואצלנו, וידברו מהקדוש-ברוך-הוא ביניהם, וידברו אל הקדוש-ברוך-הוא; ברגע שהורים נוטלים על עצמם משימה כזו, חנוכה ילדיהם בבית יתנהל באופן אחר לגמרי. כן הדבר, אם המחנך או המחנכת בפתה יודעים שזו עבודת הקדש, ובמקום לטל עבודה של חיט, נגר, נפח וכו', אשר ביגיעה ובטרחו שיגיעים לתפור למישהו מכנסים או מעיל, אין מקבלים שכר על היגיעה, אלא על התוצר המגמר, ואם ישא חן בעיני הקונה — יקבלו שכרם, אבל על היום והלילה, השבוע והחדש שהשקיעו ועמלו — לא יקבלו את הכסף, והלף לאבוד. וכן לגבי צבע או שאר אומניות, כאשר צבע לפלוגי דירתו, או עשה לו שלחן וכסאות וכדומה, יקבל את שכרו על הגמר, אבל עצם היגיעה הולכת לריק ומתפזרת עם הרוח; כל זה בעבודה גשמית, שמקבלים שכר על התוצאה הנאה. ואף השכר שמקבלים נעלם ונאבד וכו'; לא כן מחנך ומחנכת שמחנכים ילדי ישראל לאמונה בהקדוש-ברוך-הוא, כל רגע ודקה שמדברים ממנו יתברך — זו מצות עשה, זהו נצחי, כי מדברים עכשו ממי? מהקדוש-ברוך-הוא! מחדירים בילדים אמונה פשוטה בו יתברך, שתמיד יזכרו ממנו יתברך. "אין לי דבורים אחרים,

הצלחה בחנוף

צה

ואני מכניס בהם חשק לאהב את הבורא יתברך שמו ולירא ממנו". אין זה קל, ושום דבר אינו בא בנקל, ובפרט חנוף, אשר הוא הקשה ביותר. אבל כל דקה שמתגעעים במתחנף ובמתחנכת, מקימים מצות עשה, כי דבוקים אז בהקדוש-ברוך-הוא. והמתחנף בעצמו מקיים מצות עשה של "ובו תדבק" (דברים י, כ). לזאת עבודת החנוף קדושה כל-כף, שעל כל רגע ושניה ודקה מקבלים שכר כבר בעולם הזה, ומכל שכן בעולם הבא. על-כן אם לוקחים את זאת בחשבון, כל עבודת החנוף הולכת כבר באפן אחר. אין זו עבודה כשאר עבודות, אלא עבודת הקדש. "אני נעשיתי שליח של הקדוש-ברוך-הוא, ואני מחנף את הבנים והבנות של נשמות ישראל באמונה בהקדוש-ברוך-הוא, לקנות לעצמם מדות טובות, שיקימו את המצוות, ויתנהגו כמו שיהודי ירא וחרד צריך להתנהג". ואם המחנכים מקבלים על עצמם עבודה קדושה זו, כל החנוף מתנהל בצורה אחרת לגמרי. בודאי אין זה קל, ולא כל אחד מסגל לזה. לכן מי שמרגיש שאיננו מסגל לכך, אין כדאי לו להכניס בעבודת הקדש הזו, כי הילדים אינם הקרבן שלכם, ואסור להוציא את העצבים שלו עליהם, אדרבה צריכים לרחם עליהם ולהחזיר בהם מדות טובות. ואחת מהמדות היפות ביותר באדם — לקנות לעצמו מדת הסבלנות ואריכות אפים, לסבל את כל

אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, אֲשֶׁר הִיא הַמִּדָּה הַקְּשָׁה בְּיוֹתֵר שְׁאֵדָם צָרִיף לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם; כִּי טֹבֵעַ שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא עֲצָבָנִי וְרַגְזָן, וְנִכְנָס בְּלִחְצִים מְאִיזוֹ סָבָה שְׂתֵהֶיָה; אֵין לוֹ פְּרֻנְסָה, אֵין לוֹ שְׁלוֹם-בֵּית, אֵין לוֹ נַחַת מִיְלָדִים וְכוּ', אוֹ לֹא אָכַל וְלֹא יָשָׁן כְּדָבָעִי, יִשְׁנָן אֵין סִפּוֹר סְבוֹת שְׁאֵדָם יֵאָבֵד סְבָלְנוֹתוֹ וְעִשְׂתוֹנוֹתָיו, וְיִכְנָס בְּלִחְצִים וּבַעֲצָבִים, אָבֵל אָסוּר לְהוֹצִיא אֶת הַכֶּעַס עַל הַיְלָדִים, אֲשֶׁר אִז אֵין נִקְרָאִים מְחַנְכִים, אֲלֵא תַכְלִית הַהֶפֶךְ מִזֶּה. לְזֹאת עַל מְחַנֵּף וּמְחַנֵּכַת לְקַנּוֹת לְעֲצָמָם אֶת מִדַּת אֲרִיכוֹת אִפְּיָם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שְׁאֵין שְׁלֵמוֹת אַחֲרֶיהָ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיוּ הַמְּחַנְכִים הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר. נוֹסֵף לְכָל זֶה, עָלֵיהֶם לְדַעַת שֶׁהֵם שְׁלִיחֵי הַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁלִיחֵי הַהוֹרִים, כִּי הַהוֹרִים עוֹשִׂים שְׁלִיחִים אֶת הַמְּחַנֵּף וְהַמְּחַנֵּכַת לְחַנֵּף יְלָדֵיהֶם, הֵם מוֹסְרִים נְשָׁמוֹת קְדוּשׁוֹת בְּיַדֵיהֶם. וּתְתַאֲרוּ לְעֲצָמְכֶם, אִם הָיוּ מוֹסְרִים לְאָדָם יְהִלּוּמִים לְלִטְשׁ, וְאוֹמְרִים לוֹ: "דַּע לָךְ, אִם אַתָּה מְאָבֵד יְהִלּוּם אַחַד, אוֹ מִכְּסִידוֹ וּמִקְלָקְלוֹ, תִּשְׁלַם בְּעִבּוּרוֹ הוּן תּוֹעֲפוֹת"; אָדָם הִזֶּה נִזְהָר בְּזֶה בְּיוֹתֵר, שְׁלֹא יִהְרָסוּ אוֹ יֵאָבְדוּ. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בָּאֵין עֶרֶף כָּלֵל כְּשֶׁמְדַבֵּר בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁכָל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמֶּעַל. וְאִם מְסֻרוֹ לָנוּ בְּיַדֵינוּ נְשָׁמוֹת קְדוּשׁוֹת כָּאֵלוֹ, אָסוּר לְעַשׂוֹת חֲשִׁבוֹנוֹת פְּרֻטִיִּים, שִׁישׁ לָנוּ עֵסֶק עִם הוֹרִים קָשִׁים אוֹ אֲדִישִׁים, אֲלֵא עֲתָה נִמְסְרָה לָנוּ עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְלִטְשׁ

הצלחה בחנוך

צז

יהלומים קדושים — נשמות ישראל. על המחנוך והמחנכת לדעת, שבדרך כלל בכל העולם ההורים הם אדישים מאד, ולא אכפת להם דבר. הם יבזו את המחנוכים, תחת לתן תודה על עבודת הקדש שעשו, ויתפרצו ויצעקו עליהם, תחת אשר להודות על ההשקעה המרבה והיזע הרב שהשקיעו בילדים, ועוד יבזו ויחרפו אותם מאד. אך זה טבע ההורים, וקשה מאד לשנותו. כי בדרך כלל באדם טבועה רשעות גדולה, ואין אכפת לו מהזוילת. ואף שזה כנגד ההגיון, כי היה צריך שיהיה אכפת להורים מילדיהם, ויבואו ויסיעו למחנוכים, והנה הם אדישים ואי אכפתיים, אשר זה הפך השכל שיהיה כף; ומכל שכן וכל שכן, שישנם הורים, אשר הם אכזריים, נטולי מדות ודרך ארץ כלל, ובמקום לתת את הצדק למחנוך או למחנכת, הם מצדיקים את ילדיהם. ואף שזה טבעי שהורים נוטים לצד הילדים, אך מי שפקח — יודע, שאם רוצים להצליח בחנוך הילדים, יש לתן גב למחנוכים ולמחנכות, כי סוף כל סוף עליו לידע, שלא בא לזה העולם כדי להתקוטט או להשתלט ולהשפיל את זולתו, אלא עקר התכלית שבא לזה העולם — לעשות את רצון הבורא יתברך שמו, ואם ישימו את זאת לפני עיניהם, הכל ילך בנקל. אבל עדין העולם לא בתקונו, והכל הולך להפך, ועדין הורים אין אכפת להם

מהמתנכים בפּרט, ומהזוילת בכלל, העקר שְלֵהם יהיה קל. לזאת המַחנֵךְ והמתנַכֵת צריכים לקחת דְבַר זֶה בְּחֶשְׁבֹן, וְלִידַע שְׁעֲבוֹדָתָם היא עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ מְכַל הַהִבְטִים וְהַכּוֹוֹנִים, כִּי מֵה שְׁיַעֲשׂוּ — יבואו בְּטַעֲנוֹת כְּלַפֵּיהֶם. וְאִם-כֵּן, עֲלוּלִים הֵם לְהַגְבִּיהַ יָדַים, שְׂאִין זֶה בְּשִׁבְלֵם, וְיֹאמְרוּ: "אָנוּ מְתִיגְעִים וְעַמְלִים, וְלִבְסוֹף אָנוּ מְקַבְלִים בְּקֶרֶת מִהַמְשַׁפָּחָה, מֵאֲנָשִׁים וְכוּ', אִין זֶה בְּשִׁבְלֵנוּ"; אֲךָ עֲלִיָהֶם לֹא לְהַתִּיחַס לְכָל הַנַּעֲשֶׂה סָבִיב, אֲלֹא לִידַע, שְׁכָל עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ בִּידֵיהֶם, וְתַכְלִית הַחֲנוּךְ היא לְחַנּוּךְ אֶת הַיְלָדִים בְּאַמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְעַל זֶה אִין שְׁכָר בְּזֶה הָעוֹלָם לְשָׁלֵם. וְהֵם שְׁלִיחִים שֶׁל הַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלָהֶם נִתְּנָה עֲבוֹדַת קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, עֲבוֹדַת הַכֹּהֲנִים בְּמִקְדָּשׁ. אֲנַחְנוּ מְצִירִים לְעֲצָמֵנוּ אִיךְ הָיָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, וְכִיצַד הָיְתָה שָׁם עֲבוֹדַת הַכֹּהֲנִים, וְנִכְנָסֶת בָּנוּ קִנְיָה — לָמָּה לְיִשְׂרָאֵל זָר אָסוּר לְהַכְּנִס בְּמִקּוֹם שֶׁהַכֹּהֲנִים מִתְּרִים לְהַכְּנִס? ! לָמָּה יְכוּלִים הַכֹּהֲנִים לְהַכְּנִס לְתוֹךְ הָעֶזְרָה, וְאָנוּ אֵינָנוּ יְכוּלִים? ! לָמָּה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל יְכוּל לְהַכְּנִס לְפָנָי וּלְפָנֵים, וְאָנוּ אָסוּרִים לְהַכְּנִס אֶפְלוּ בְּעֶזְרָה? ! אֲכַל הַכֹּהֲנִים צְרִיכִים לְחַוֵּשׁ אֶת זֹאת, שֶׁהֵם נִכְנָסִים לְמִקּוֹם קְדוּשׁ, שְׁיִשְׂרָאֵל זָר אֵינָנוּ רְשָׁאֵי לְהַכְּנִס, וְעַל-כֵּן הֵם צְרִיכִים לְהַחֲשִׁיב מְאֹד וּלְיִיקַר אֶת עֲבוֹדָתָם בְּקֹדֶשׁ. וְאִם הַכֹּהֲנִים בְּרִי שְׁכָל וְדַעַת, וְיֹדְעִים הֵיטֵב מֵה תַכְלִיתָם — לְהִיּוֹת בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ

הצלחה בחנוך

צט

ובעזרה, ולעשות את רצון הקדוש-ברוך-הוא ולעבדו
יתברך, אזי יעשו עבודתם בשמחה עצומה. כמו-כן
צריך להיות אצלו המחנוך והמתנכת, וידעו אשר הם
נכנסים בתחום כזה, שאף בריה בעולם אינה נכנסת,
אפלו ההורים שאלו הם ילדיהם, גם-כן אינם נכנסים,
כי ההורים מזלזלים במחנכים, ולכן גם הם אינם זוכים
להכנס בעבודת הקדש הזו. לזאת המחנכים והמתנכות
צריכים להרגיש עצמם בדיוק כמו הפנהנים, שזכו
להכנס לפני ולפנים בעזרה, שבמקום קדוש זה ישראל
זר איננו רשאי להכנס, והם רשאים, וזכו להיות שלוחי
המקום ברוך הוא וברוך שמו. ואף שזה דבר קשה,
אבל צריכים לזכור מה שאומר הירושלמי, שהפנהנים
תמיד היו חולים, וסבלו מקלקול מעים, כי אכלו בשר
ושתו יין, והלכו יחפי רגלים, ומזה נחלו, ובשביל זה
היה צמוד בבית-המקדש רופא, עם כל זאת זכו לעשות
את עבודת הקדש, כמו-כן ויותר מכן צריכים להיות
המחנוך והמתנכת, שהם גדולים הרבה יותר מהפנהנים,
כמאמרם ז"ל (הוריות יג.), שאפלו ממזר תלמיד חכם
קודם חשוב מכהן גדול עם הארץ; הכהן הגדול נכנס
לפני ולפנים לקדש קדשים פעם בשנה, שאף כהן אינו
יכול להכנס לשם כל השנה, והנה אומרים חכמינו
הקדושים, אדם שהוא ממזר, שעליו נאמר (דברים כג, ג):
לא יבא ממזר בקהל ה', עם כל זאת אם הוא תלמיד

חכם ולומד תורה, הוא יותר גדול מכהן גדול שנכנס
 לפני ולפנים; כי כל-כך חשוב אצל הקדוש-ברוך-הוא
 למיוד התורה. וזו צריכה להיות גישת מחנך ומחנכת;
 עליהם לדעת שהם שלוחי המקום ברוך הוא וברוך
 שמו, ועל-כן עליהם לא להסתפל על שום בריה
 שבעולם, אלא למסור נפשם להמשיך לחנך את הבנים
 והבנות לתורה וליראת שמים ולדרך ארץ, ואם ילכו
 באפן הזה, יצליחו מאד עם התלמידים. ואף שיקבלו
 עלבונות ובזיונות מקרוב ומרחוק, מימין ומשמאל,
 מלפנים ומאחור, עליהם לדעת שזו שליחותם, ויקבלו
 הכל לכפרת עוונות. ואם ילכו בגישה כזו — יצליחו
 מאד עם הילדים; כי חנוכה הילדים צריכה להיות טוב
 על נקדה אחת: איך מחזירים בהם אמונה בהקדוש-
 ברוך-הוא, איך מכניסים בהם מדות טובות: אהבת
 התורה, אהבה ויראה, שיאהבו את הקדוש-ברוך-הוא
 וייראו ממנו יתברך! ואז אין שום מניעות, ואין שום
 עכוב, כי יודעים שכל רגע ודקה שמחנכים בני ובנות
 ישראל — זו מצות עשה, והם שליחי המקום ברוך
 הוא וברוך שמו, ועושים את זאת בחפץ לב ובשמחה,
 ואינם מסתכלים על שום דבר, אף שמקבלים עלבונות
 ובזיונות, חרופים וגדופים ושפיכות דמים, בדיוק כמו
 הצדיק האמת והרב שבדור, שכל מגמתם רק למסור
 הכל בשביל הקדוש-ברוך-הוא, ומוסרים נפשם פשוטו

הצלחה בחנוך

קא

כמשמעו, סובלים עלבונות והשפלות, אבל יש להם תכלית אחת — להכניס אמונה פשוטה בין נשמות ישראל. ואפלו שישנם תלמידים שקבלו הרבה מהרב והצדיק, שהצילם מפח יקוש והוציאם מהשואל תחתית, והתחילו לדבר עליו כל דבר אסור; בודאי זה כואב — אנשים שעשו להם טובה ועתה משלמים רעה, אבל הצדיק האמת, הרב שבדור אינם מסתכלים על זה, להם יש תכלית אחת — איך להחדיר בכלם אמונה, אהבה ויראה בהקדוש-ברוך-הוא וכו', ואז יכולים לעבר על הכל. ואף שכואב להם, כי סוף כל סוף הם גם-כן נמצאים בזה העולם, עם כל זאת הם יודעים מה השליחות שלהם. כמו-כן צריך להיות עם ילדים, המחנך והמחנכת צריכים לדעת שעבודת הקדש לפניהם, ויש מכשולים רבים על הדרך. המכשול הראשון — ההורים בעצמם, שמתנגדים, כי הם מלאים עצבים, ועל-כן מוציאים רגזם על המחנכים והמחנכות; הילדים מרגיזים אותם, ומחמת שאינם יודעים היאך להגיב על התנהגותם, אזי במי מכלים זעמם? במחנכים ובמחנכות. ומה על המחנכים והמחנכות לעשות? אינם צריכים לשים לב כלל, אלא עבודת החנוך וקדשתה צריכה להיות בראש מעינם. ואם-כן המחנכים והמחנכות צריכים להחדיר עמק בלבבם, אשר עבודתם היא קדש קדשים, ועל-כן אין

לַקַּחַת אֶת עֲנִיַן הַחֲנוּךְ בְּנִקְלָה, אֲלֵא בְּכֹבֵד רֵאשׁ גָּדוֹל, כִּי
 זֶה אַחֲרֵי כֵן גְּדוּלָה בְּיֹתֵר, וּבִפְרָט בְּעַם יִשְׂרָאֵל, הַיְסוּד
 זֶה הַחֲנוּךְ — לְחַנּוּךְ אֶת בְּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ בְּאַמוּנָה פְּשׁוּטָה
 בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּבִפְרָט בְּיָמֵינוּ אֵלֶּה, אֲשֶׁר הָעָרְב־רַב
 מְתַפְּשֵׁטִים מְאֹד בְּעוֹלָם בְּכָל־לַיִת וּבִפְרָטִיּוֹת בְּאַרְצֵנוּ
 הַקְּדוּשָׁה, וּמְמַלְאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ עִם נְאוּף,
 שְׂקוּץ, תְּעוּב וְזֵהוּם, כְּפִירוֹת וְאִפִּיקוֹרְסוֹת, דְּעוֹת
 נִפְסְדוֹת, אֵי אֲנוּשִׁיּוֹת, עַל הַמְּחַנֵּךְ וְהַמְּחַנֵּכֶת לְעֵמֵד עַל
 הַמְּשֻׁמֵּר, וְלִשְׁמֹר עַל הַמְּחַנֵּכִים שֶׁיִּקְבְּלוּ חֲנוּךְ תּוֹרָנִי
 טְהוֹר, חֲנוּךְ שֶׁל קִיּוּם הַמְּצוּוֹת בְּהַדּוּר רַב וּבִשְׂמִיחָה
 עֲצוּמָה, וְיִהְיֶה לָהֶם חֵשֶׁק לְלַמֵּד תּוֹרָה, חֵשֶׁק לְעֵבֵד אֶת
 הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ. וְזוֹ מְעַבְּדוֹת הַכִּי קָשׁוֹת שֶׁבִּמְקַדְּשׁ
 — לְהַחֲדִיר בְּבָנֵי וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה אֵלָיו
 יִתְבָּרֵךְ, שֶׁיִּרְצוּ רַק אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלֹא שׁוּם דָּבָר,
 וְיִמְסְרוּ נַפְשָׁם בְּעֵבִיר הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְקִיּוּם הַמְּצוּוֹת.
 וְזוֹ צְרִיכָה לְהִיּוֹת עֲבוּדַת הַמְּחַנֵּכִים וְהַמְּחַנֵּכוֹת בְּעֵתֵים
 הַלְלוּ. לְזֵאת, אֲנִי מְאֹד מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, יַעַן שֶׁלְקַחְתֶּם
 עֲלֵיכֶם עֲבוּדָה קְדוּשָׁה כְּזוֹ, זְכְרוּ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם אַחֲרֵי כֵן
 גְּדוּלָה כְּלָפִיו יִתְבָּרֵךְ, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ בּוֹדֵאֵי יִשְׁלַם לָכֶם
 מִשְׂכָּרְתְּכֶם שְׂלֵמָה כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת. וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עֲכָשׁוּ
 עַל הַתְּשָׁלוּם, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁאַתֶּם צְרִיכִים גַּם-כֵּן
 פְּרֻנְסָה, כִּי אִם אֵין קָמַח אֵין תּוֹרָה (אֲבוֹת, פָּרָק ג'), אִם לֹא
 תִּהְיֶה לָכֶם פְּרֻנְסָה, לֹא תוּכְלוּ לְלַמֵּד עִם הַתְּלַמִּידִים, עִם

כָּל זֹאת אִם חֲגַרְתֶּם מִתְּנִיכֶם לְהִיּוֹת מְחַנְּךְ וּמְחַנֶּכֶת לְבָנִים וְלַבָּנוֹת, עֲלֵיכֶם לְדַעַת, שְׂאֲתֶם עוֹשִׂים שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְזֶה צָרִיךְ לְהִיּוֹת יִסוּד נִסְבוֹתֵיכֶם, כִּי בְּשִׁלְיַח מִנַּח כַּח הַמְּשַׁלַּח, וַיַּעַן שְׂאֲתֶם שְׁלִיחֵי הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, אֲזִי הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ נִמְצָא עִמָּכֶם, אֲתֶכֶם וְאַצְלָכֶם, וְעַל-כֵּן רְאוּ לְהִתְחַזֵּק, וְשׁוּם דְּבַר בְּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אֶתְכֶם. וְאֵל תְּנִיחוּ שֶׁהַבִּקְרָת שְׁעוֹרְכִים עֲלֵיכֶם תִּשְׁבֵּר אֶתְכֶם, כִּי אֲדַרְבֶּה בְּזֶה שְׂאֲתֶם מְחַנְּכִים אֶת בְּנֵי וּבָנוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל-יְדֵי-זֶה יִשְׁפַע עֲלֵיכֶם שִׁפְעַת כְּזֶה, שְׁלֹא תֵאָרְתֶם וְשַׁעֲרֹתֶם מִימֵיכֶם; אֲשֶׁרִי מִי שְׁשֵׁם דְּבָרֵי אֱלֹהֵי אֵל תוֹךְ לְבוֹ, וְלוֹקַח אֶת עֲבוֹדַת הַחֲנוּךְ בְּרִצְיוֹנֹת הַכִּי גְדוּלָה, שְׂאֲזוּ בּוֹדָאֵי יִצְלִיחַ דְּרַכּוּ בְּזֶה וּבְבֹא לְנִצָּחַ נְצָחִים.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׁבַח לְאֵל בּוֹדָא עוֹלָם!

תְּפִלָּה נִוְרָאָה לְמַחְנֹךְ וְלְמַחְנֹכֶת לֹמֵר בְּכָל יוֹם וַיּוֹם

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, שְׁתַּתֵּן
הַצִּלָּחָה בְּיַדִּי לְחַנּוּךְ אֶת הַתְּלַמִּידִים שְׁלִי, וְאִזְכָּה
לְהַחֲדִיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּךָ יְתִבְרַךְ, וְאֶלְמַד
עִמָּהֶם אֶת תּוֹרַתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, וְאֶחָדִיר בָּהֶם חֲשֵׁק
וְתִשׁוּקָה עֲצוּמָה לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָּה,
וְזַכְּנֵי שְׂאֵקָנָה לְעַצְמֵי מִדַּת הַסְּבִלָּנוּת, וְאֶסְבֵּל
אוֹתָם, וְלַעוֹלָם לֹא אֶגְבִּיחַ אֶת יָדַי עֲלֵיהֶם לְהַכּוֹתָם,
כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיךְ שְׂצָרִיכִים סְבִלָּנוּת גְּדוּלָּה עִם
הַיְלָדִים. וְלִכֵּן אֶבְקֵשׁ אוֹתְךָ, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,
שְׁתִּהְיֶה לִּי מִדַּת הַסְּבִלָּנוּת, וְאִזְכָּה לְסְבֵּל אֶת
הַתְּלַמִּידִים שְׁלִי, וְלֹא אֶצְעֵק וְלֹא אֶתְפָּרַע עֲלֵיהֶם, חַס
וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה גּוֹרֵם שְׁחַתְּלַמִּידִים לֹא יִקְלָטוּ
אֶת הַלְּמוּד שְׂאֵנֵנוּ לֹמְדִים.

אָנָּה יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב,
זַכְּנֵי לְזַכֵּר, שְׁחַעְבּוּדָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל חֲנוּךְ
הַיְלָדִים הִיא מִחַעְבּוּדוֹת הַכִּי קְדוֹשׁוֹת בִּיחָדוּת,
וְאִזְכָּה לְסְבֵּל אֶת כָּל הַתְּלַמִּידִים וְלֶאֱהַב אוֹתָם כְּמוֹ
יְלָדֵי. וְאִזְכָּה לְהַרְחִיב תְּמִיד אֶת דַּעְתָּם וְלְהַחֲדִיר

בהם אמונה פשוטה בקדושתך, עד שכל תלמיד י
 יזכו להיות פלוגתא לקבל בהם שכינת עזרתך. יתברך.
 אנא יהוה, אתה יודע איך שהסטרא אחרא
 מתפשטת עכשו בעולם, ורוצה רק ללכוד את
 נשמות בני הנעורים ברשתה הטמאה, ולהעבירם
 על דעתם ועל דעת קוננם, ולמלא אותם עם פכירות
 ואפיקורסות, רחמנא לצלן. ואנו עדים, שזה פכר
 אלפים ורב רבבות בני הנעורים נפלו בפח יקוש
 של אלו הכופרים והאפיקורסים, וגרמו שיצאו,
 רחמנא לצלן, לתרבות רעה, ולכן החוב מנח היום
 על כל מחנך לילך בסבלנות גדולה עם כל
 תלמידיו, ויאהב אותם כמו בניו ממש, ויקרבם
 מאוד, ודיקא על ידי זה נזכה לחנכם בחנוכה הפשוט
 והטהור, ונזכה להחדיר בהם חשק ותשוקה ללמוד
 התורה הקדושה ולקיים מצוותיה הקדושות.

אנא יהוה, חוס ורחם עלי, שאזכה להצליח עם
 התלמידים, ואזכה להקים דור שלם המוכנים
 למסור את נפשם על קדוש השם, ומקימים את
 המצוות בשמחה עצומה, ומתמידים בתורה
 הקדושה, ובזכות החנוכה הפשוט, שאזכה לחנך את
 הילדים, אזכה גם כן לשוב בתשובה שלמה אליך,

וְתִמְחַל לִי עַל כָּל הָעֲוֹנוֹת שְׁלִי, עַד שְׂאֵזְבָּה לָצֵאת
 מִהָעוֹלָם כְּמוֹ שְׂבֵאתִי, בְּלִי שׁוֹם חֲטָא וְעוֹן, וְאֵזְבָּה
 לְהַכְלִיל בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא עוֹד בַּחַיִּים חַיּוֹתֵי
 בְּזִכּוֹת אֱלֹהֵי הַתִּינּוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן, הַכֵּל פֶּה שְׂאֵין
 בּוֹ חֲטָא. הִדְרִיכֵנִי בְּאַמְתָּךְ וְלִמְדֵנִי, כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל, אֹתָךְ קִוִּיתִי כָּל הַיּוֹם, וְאֵזְבָּה לְהַצְלִיחַ
 בְּמִשְׁיַבְמַתִּי הַקְּדוֹשָׁה — חֲנוּךְ הַיְלָדִים, וּבְזִכּוֹת
 הָעֲבוּדָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל חֲנוּךְ הַיְלָדִים, אֵזְבָּה לְהַכְלִיל
 בְּךָ לְגַמְרִי, מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם, אָמֵן סְלָה.